

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Statsvetenskapliga institutionen

IDÉER HELA VÄGEN NER?

En experimentell undersökning av det ideella som
förklaringsfaktor till individuellt beslutsfattande

Kandidatuppsats i statsvetenskap
VT 2010
Marcus Lundén
Handledare: Marco Nilsson
Antal ord: 9 997

Abstract

I den här uppsatsen undersöks om ideella förklaringsfaktorer, såsom idéer, normer och identitet påverkar politiskt beslutsfattande. Frågan om de ideella förklaringsfaktorernas status i den internationella politiken har debatterats livligt sedan ett par decennier tillbaka. Fältet har varit uppdelat mellan rationalister och konstruktivister. Konstruktivisterna har argumenterat för att de ideella förklaringsfaktorerna ska erkännas status som oberoende variabel, medan rationalisterna har varit skeptiska mot en sådan ordning.

Genom ett experiment där fyra grupper av studenter får ta del av fiktiva fallbeskrivningar av en hotfull situation mellan två stater, provas hypotesen att de ideella förklaringsfaktorerna påverkar individers beslutsfattande. Undersökningens resultat visar på att de ideella förklaringsfaktorerna påverkar beslutsfattande.

Slutsatsen är därför det konstruktivistiska argumentet har gått stärkt ur studien. Eftersom ett enstaka experiment har begränsat förklaringsvärde föreslås ytterligare studier av de ideella förklaringsfaktorernas förmåga att förklara utrikespolitisk förändring.

Sökord: konstruktivism, rationalism, idéer, experiment

Innehåll

Förteckning över tabeller och figurer	4
1. Inledning	5
2. Teoretiska utgångspunkter	7
2.1. Definitioner	7
2.2. Idéer i tidigare forskning	8
2.2.1. Idéer i rationalismen	8
2.2.2. En kritik av den rationalistiska synen på idéer.....	10
2.2.3. Idéer i konstruktivismen	11
2.2.4. Idéer i konstruktivistisk empiri	12
2.2.5. En kritik av konstruktivisternas syn på idéer	13
2.2.6. Ideella förklaringsfaktorer i den här uppsatsen.....	16
2.3. Uppsatsens syfte.....	16
2.3.1. Teoretiska förväntningar på hur resultatet skall gestalta sig	17
2.4. Hypotes	17
2.5. Uppsatsens bidrag	18
3. Metod	19
3.1. Experimentet	19
3.1.1. Design och urval av experimentdeltagare	20
3.1.2. Den experimentella behandlingen	22
3.1.3. Enkätens utformning.....	26
3.2. Undersökningens genomförande.....	27
4. Resultat	29
4.1. Förberedande kontroll.....	29
4.2. Prövning av hypotesen	31
5. Slutdiskussion	35
Referenslitteratur	38
Bilaga: Enkät med fallbeskrivningar	41

Förteckning över tabeller och figurer

Tabeller

Tabell 1. Kontroll av randomisering.....	30
Tabell 2. Kontroll av behandlingseffekt	32
Tabell 3. Effekten på viljan att vidta åtgärder i jämförelse med kontrollgruppen	33

Figurer

Figur 1. Ideella faktorerers påverkan på politiska beslut enligt konstruktivismen.....	14
---	----

*"It is a paradox that scholars whose entire existence is centred on the production and understanding of ideas, should grant ideas so little significance for explaining political life"*¹

1. Inledning

Den här uppsatsen handlar om huruvida idéer påverkar utrikespolitiskt beslutsfattande. Fram till 1980-talets slut ansåg forskare inom internationell politik att idéer inte var något att intressera sig för. Ett av grundantagandena var att endast materiella faktorer påverkade politiska händelser. De främsta företrädarna för den här uppfattningen var *rationalisterna*.² Om till exempel ett krig bröt ut berodde det, enligt den rationalistiska uppfattningen, på att de materiella omständigheterna var sådana att ett krig var den bästa (eller den minst dåliga) åtgärden att vidta för en stat.³ De forskare som ansåg att enbart materiella faktorer var relevanta att undersöka och som över huvud taget gick att undersöka, saknade länge utmanare i forskarsamhället.

Sedan hände något. Kalla kriget tog slut, Sovjetunionen imploderade och *rationalisterna* hade svårt att förklara varför det skedde. Ur det förklaringsmässiga tomrummet föds konstruktivismen.⁴ Forskaren i internationella relationer, Christian Reus Smit, skriver "material calculations, such as military power and wealth, have been upheld as the motive forces behind international political action, and ideational factors have been dismissed as mere rationalizations or instrumental guides to strategic action".⁵ Kritiken mot *rationalisterna* bestod följaktligen i att deras materialistiska och spelteoretiska grundantaganden sätter skarpa gränser för hur den internationella politiken ska uppfattas och studeras.

---

¹ Sikkink 1991:3.

² Med *rationalister* avses här såväl realister som liberalister. De är båda *rationalistiska* teorier, se Reus Smit 2005:192. För en introduktion till realismen och liberalismen, se Burchill (2005). Begreppet *rationalism* är överordnat *realism* och *liberalism* i den betydelsen att *rationalismen* är en vetenskapsfilosofi, men begreppet används även för att beskriva övergripande konflikter inom internationell politik, se t.ex. Hay, C. och Gofas, A. (2008).

³ Donnelly 2005:37.

⁴ Hay 2002:198 ff.

⁵ Reus Smit 2005:207.

Med konstruktivismens intåg följde något som forskarna har kommit att kalla för *the ideational turn*.⁶ Nu hamnar det "ideella" i fokus.⁷ Det är inte bara materiella omständigheter, utan även idéer och därmed liknande faktorer som påverkar politiska beslut, argumenterar konstruktivisterna framgångsrikt. Det leder snart till att rationalistiska forskare försöker att inkludera idéer i sina analyser.⁸ Rationalisternas erkännande av idéers betydelse är emellertid villkorat: de är aldrig ensamt en oberoende variabel⁹, utan de fungerar som ett slags stödvariabel när de traditionella (materiella) förklaringsfaktorerna inte erbjuder tillfredsställande förklaringar på ett givet problem.¹⁰ Konstruktivisterna menar å andra sidan att idéer inte är en ad hoc-variabel som går att hänvisa till efter fritt skön. Idéer bör enligt deras uppfattning inkluderas som en oberoende variabel.¹¹

Är idéer en variabel som bara i undantagsfall har förklaringskraft, som realisterna menar? Eller bör idéer erkännas generell förklaringskraft, vilket konstruktivisterna argumenterar för? "Sanningen" är att vi än idag vet förhållandevis lite om hur idéer påverkar utrikespolitiskt beslutsfattande.¹² Tidigare forskning har främst rört enstaka fallstudier och systematiska försök att visa på idéers potentiella förklaringskraft lyser med sin frånvaro. Vidare förs en pågående debatt om hur idéer skall undersökas på bästa sätt.¹³ Det finns följaktligen goda skäl till att bidra med ytterligare empiri och metodologiskt nytänkande.

I den här uppsatsen kommer jag att undersöka idéers påverkan på politiska utfall. Min ansats är något nyskapande jämfört med hur man har gått tillväga i tidigare forskning. Jag kommer att koncentrera mig på en enskild händelse där jag med hjälp av experimentell design undersöker om individers beslutsfattande påverkas av ideella förklaringsfaktorer.

---

⁶ Blyth (1997).

⁷ En definition av "ideella" följer under avsnitt 2.1.

⁸ Goldstein & Keohane. (1993). kap 1.

⁹ Jag använder mig av begreppet oberoende variabel trots att vissa författare, se Ekengren & Hinnfors 2006:55, menar att det vanligtvis är helt onödigt. Anledningen till att jag använder begreppet, är att all relevant forskningslitteratur på området gör det.

¹⁰ Hay & Gofas 2008:8 ff.

¹¹ Hay 2002:208.

¹² Hay & Gofas 2008:4.

¹³ För en översikt, se Yee. (1996).

2. Teoretiska utgångspunkter

I det här kapitlet kommer jag att koncentrera mig på idéers kausalitet i den internationella politiken. Till att börja med presenterar jag min definition av begreppet idéer. Efter definitionen följer en diskussion med tidigare forskning om idéer, både inom rationalistiska och konstruktivistiska ansatser. Därefter preciserar jag undersökningens syfte och presenterar de frågeställningar jag avser att besvara. Till sist argumenterar jag för vad som är uppsatsens bidrag.

2.1. Definitioner

Eftersom idéer är ett centralt begrepp i denna uppsats är det viktigt att det finns en enhetlig föreställning om vad begreppet innebär. Den konflikt jag illustrerade i inledningskapitlet handlade om relationen mellan idé och materia. Därför är det lämpligt att samtidigt definiera vad som utgör materia. En uppdelning mellan vad som ska utgöra idé och materia är ingen exakt vetenskap och oavsett hur begreppen definieras finns det utrymme för kritik. Mitt bästa recept mot invändningar är att vara tydlig i min begreppsanvändning och uppmärksamma läsaren på hur jag använder begreppen idé och materia i jämförelse med hur man har gjort inom tidigare forskning.

Med materia avses i den här uppsatsen *fenomen som går att ta på*. I definitionen av materia inkluderar jag sådana faktorer som inom rationalistiska förklaringsansatser anses orsaka utfall i den internationella politiken, såsom militära och ekonomiska resurser vilka båda påverkar maktbalansen mellan stater.¹⁴

Forskare som studerar idéer definierar sällan vad de avser med begreppet.¹⁵ I vissa fall ryms normer om mänskliga rättigheter under begreppet idéer och andra forskare ser identitet som en idévariabel.¹⁶ Min definition av begreppet

---

¹⁴Hall (2009).

¹⁵ Padamsee 2009:416.

¹⁶ Jackson (1993) och Rousseau (2006).

idéer är extensiv och omfattar vad man på engelska kallar ideational variables.¹⁷ I fortsättningen kommer jag att använda ideella förklaringsfaktorer som en fri översättning av engelskans "ideational". Sociologen Tasleem Padamsee skriver: "I also use 'ideational' as an overarching term to refer to the general category of dynamics that includes culture, meaning, ideas, and discourses – not as an adjectival form of 'ideas', but drawing on the classical distinction between the material and the ideal."¹⁸ Till skillnad från Padamsee kommer jag i det fortsatta att referera till ideella förklaringsfaktorer som ett med idéer synonymt begrepp. Eftersom jag är intresserad av effekten av ideella förklaringsfaktorer jämfört med effekten av materiella förklaringsfaktorer, är en teoretisk uppdelning av olika underkategorier inom det ideella fältet inte nödvändig att göra. Definitionen av idéer i den här uppsatsen är *fenomen som inte går att ta på*. En sådan uppdelning mellan idé och materia ligger inom ramen för vad konstruktivisterna har argumenterat skall gälla som oberoende variabel.¹⁹

2.2. Idéer i tidigare forskning

Hur ser då den teoretiska argumentationen om ideella förklaringsfaktorer ut? Om de nu påverkar utrikespolitiskt beslutsfattande, hur sker denna påverkan? I detta avsnitt ska jag redogöra för tidigare forskning om idéer. Jag börjar med att diskutera hur man har resonerat kring idéer inom rationalistiska ansatser. Därefter tar jag mig an konstruktivismens argumentation för idéers status som oberoende variabel. I avsnittets sista del försöker jag att knyta ihop säcken och presentera det teoretiska ramverk som gäller för den här uppsatsen.

2.2.1. Idéer i rationalismen

Det främsta bidraget från den rationalistiska skolan om idéers betydelse är Judith Goldstein och Robert Keohanes antologi *Ideas & Foreign Policy*. Därför har jag låtit deras volym representera det rationalistiska perspektivet på idéer i den

---

¹⁷ Det här får implikationer på de fallbeskrivningar som kommer att presenteras i metodkapitlet. Vi får således tillfälle att återkomma till definitionen.

¹⁸ Padamsee 2009:417.

¹⁹ Reus Smit 2005:207.

här uppsatsen.²⁰ Till att börja med definierar de idéer som *beliefs held by individuals*.²¹ Utgångspunkten är således att idéer går att studera genom att undersöka individers beslutsfattande. Goldstein och Keohane menar att idéer påverkar politiska beslut på tre sätt: antingen som vägkartor (road maps), knutpunkter (focal points) eller inbäddade i politiska institutioner.²² Jag ska nu säga något om varje typ av ideell påverkan. Därefter diskuterar jag huruvida det rationalistiska perspektivet på idéer som orsaksvariabel bör tas på allvar.

När idéer verkar som vägkartor innebär det att idéer guidar aktörer mot sina mål. En förutsättning för att funktionen av idéer som vägkarta ska bli aktuell är att individen som skall fatta beslutet befinner sig i en situation av osäkerhet, där beslutets konsekvenser inte är fullständigt överblickbara.²³ Då blir föreställningen (idén) om vad individen tror är det bästa tillvägagångssättet tillämplig. På så vis lotsar idéer individen till att fatta strategiska beslut. När individen har fullständig information förväntas idéer inte längre fungera som vägkartor, eftersom det då endast finns ett rationellt beslut att fatta.

Med bilden av idéer som knutpunkter menar Goldstein och Keohane att idéer påverkar beslutsfattande i en situation där det inte finns något jämviktsläge. Som exempel nämner de ett tillstånd mellan två eller flera parter där det finns flera olika valmöjligheter, men där inget optimalt alternativ går att identifiera på objektiva grunder. Här kan idéer hjälpa beslutsfattare att nå gemensamma strategier på grund av att de delar religiösa, kulturella eller etniska övertygelser.²⁴

Slutligen menar författarna att idéer påverkar beslutsfattande när de är inbäddade i institutioner. Med detta perspektiv avser författarna ett slags förlängning av idéer som vägkartor. När en idé väl har valts får den, i de fall där idén blir omgärdad av andra regler och normer, konsekvenser över tid. Det här

---

²⁰ Det gör även Hay & Gofas (2008), Williams (2004) och Jacobsen (1995). För en kritik mot att använda Goldstein & Keohane som representanter för rationalismen, se Blyth (2010).

²¹ Goldstein & Keohane 1993:3.

²² Ibid. s.3.

²³ Ibid. s. 13.

²⁴ Ibid. s. 18.

perspektivet går således att likna vid begreppet stighbundenhet inom nyinstitutionell teori.²⁵

2.2.2. *En kritik av den rationalistiska synen på idéer*

Nu ska jag diskutera om det rationalistiska perspektivet på idéer som orsaksvariabel är värda att ta på allvar inom ramen för den här uppsatsen. Min uppfattning är att idéer inte tas på allvar i det rationalistiska perspektivet. Därför menar jag att den rationalistiska synen på idéer är att de inte skall ha status som oberoende variabel.

För det första kan vi ifrågasätta huruvida idéer ges verklig förklaringskraft med tanke på att Goldstein och Keohane enbart lyfter fram idéernas betydelse under vissa speciella förutsättningar, nämligen vid de tre situationer som jag har redogjort för ovan. På samma gång som de önskar inkorporera idéer i sina rationalistiska förklaringsmodeller, bidrar de samtidigt till att exkludera idéers förklaringskraft i andra situationer utan att säga varför idéer bara verkar i de situationer som författarna har identifierat. Invändningen mot ett sådant tillvägagångssätt är att idéer används av Goldstein och Keohane för att avhjälpa förklaringsmässiga brister inom rationalistisk teori. På så sätt verkar idéer som *deus ex machina* när rationalistiska ansatser inte ger tillräcklig robusthet.²⁶

För det andra kan idéers inkluderande i rationalistiska förklaringsansatser ifrågasättas utifrån vetenskapsteoretiska grunder. Statsvetaren Colin Hay och IR-forskaren Andreas Gofas menar att ett erkännande av idéer inte ryms inom ramen för det rationalistiska perspektivet, eftersom ett av rationalismens grundantagande är att idéer inte har någon betydelse.²⁷

---

²⁵ Ibid. s. 20.

²⁶ Blyth 1997:231.

²⁷ Hay & Gofas 2008:9. Martin Hall når samma slutsats, se Hall 2009:48.

2.2.3. *Idéer i konstruktivismen*

Konstruktivisterna har i jämförelse med rationalisterna ingen enhetlig programförklaring för hur idéer påverkar politiska beslut.²⁸ Inom konstruktivismen ryms flera olika synsätt och det är något av dess baksida; den riskerar att vara både allt och inget.²⁹ Vissa konstruktivistiska forskare menar att variabeltänkandet som sådant inte är att förorda, medan andra har argumenterat i motsatt riktning.³⁰ Eftersom den här uppsatsen behandlar idéers potential som oberoende variabel, kommer jag att konsultera de forskare inom den konstruktivistiska traditionen som har argumenterat för en sådan ståndpunkt.³¹ Vi ska nu börja med att undersöka hur det teoretiska argumentet för idéer som oberoende variabel ser ut. Avsnittet fortsätter sedan med en genomgång av ett empiriskt bidrag till tesen om idéers betydelse. Avslutningsvis kommer jag att diskutera huruvida konstruktivisterna har presenterat övertygande belegg för sin ståndpunkt.

Konstruktivisterna har till skillnad från rationalisterna för avsikt att ta idéers betydelse på större allvar. De menar att idéer inte är något som enbart finns i individers huvuden, jämför Goldstein och Keohanes definition av begreppet, utan att de har en oberoende existens.³² I stället för att göra en strikt tudelning mellan idé och materia menar konstruktivisterna att dessa fenomen påverkar varandra ömsesidigt. Ett exempel som brukar användas är att materiella omständigheter inte ensamt kan förklara utfall i politiken, utan att de materiella tingen får sin mening för olika aktörer genom deras uppfattning av den materiella världen. På denna punkt skiljer sig konstruktivisterna från de rationalistiska teorierna som tydligt separerar idé och materia. Christian Reus Smit åskådliggör skillnaden på ett pedagogiskt sätt: "Material sources only acquire meaning for human action through the structure of shared knowledge in which they are embedded. For example, Canada and Cuba both exist alongside the United States, yet the simple balance of military power cannot explain the fact that the former is a close

---

²⁸ Schonberg 2007:8, Eriksson 2009:95.

²⁹ Onuf 2002:130.

³⁰ Farell 2002:57.

³¹ För en översikt av skiljelinjer inom konstruktivistiska perspektiv, se Hay & Gofas (2008).

³² Farell 2002:60.

American ally, the latter a sworn enemy.”³³ Rationalistiska ansatser bygger enligt konstruktivisterna på en stor förenkling av den verklighet vi avser att förstå och förklara och förenklingarna leder till ett begränsat förklaringsvärde i de rationalistiska bidragen.

Konstruktivisternas argumentation för ideella faktorerers påverkan går således ut på att materiella faktorer inte ensamt kan förklara varför vissa saker sker i det politiska livet. De ideella faktorerna är så att säga nyckeln mellan aktörerna och den miljö de befinner sig i. Slutsatsen av dessa antaganden är att ideella omständigheter måste ges en roll som oberoende variabel.³⁴

2.2.4. *Idéer i konstruktivistisk empiri*

Nu när vi har fått en förståelse för hur det konstruktivistiska argumentet är uppbyggt i teorin, skall vi se hur konstruktivistiskt inspirerade forskare har undersökt idéer och dess påverkan på politiskt beslutsfattande. Jag kommer att redogöra för ett empiriskt bidrag till studiet av ideella förklaringsfaktorer.

Jeffrey Chwioroth undersöker hur idéer har påverkat IMF:s inställning till avreglering på kapitalmarknader. Metodologiskt menar han att den främsta svårigheten när ideella faktorerers förklaringskraft skall undersökas, är att isolera effekten av dem och avgöra hur mycket de påverkar politiska beslut. Chwioroth anser att tidigare forskning visserligen har visat att idéer har någon form av påverkan på politiska beslut på ett antal olika politikområden, men att forskarna har misslyckats med att lämna empiriska bidrag som visar på idéers kausala verkan.³⁵ Chwioroth argumenterar för att detta tillkortakommande beror på att tidigare forskning uteslutande har valt att tillämpa kvalitativa metoder, trots att undersökningar av idéers påverkan inte nödvändigtvis kräver ett sådant tillvägagångssätt. Med hjälp av kvantitativa metoder kan vi få reda på hur mycket

---

³³ Reus Smit 2005:196.

³⁴ Hay 2002:210.

³⁵ Chwioroth 2007:5.

idéer påverkar politiska beslut på ett sätt som kvalitativa studier inte lyckas med.³⁶

Det metodologiska nytänkandet är således ett av Chwieroths främsta bidrag. Han operationaliserar idéer genom att använda organisatorisk bakgrund som en empirisk indikator. Med organisatorisk bakgrund avses det universitet som personalen på IMF har fått sin utbildning på. Chwieroth påstår att de amerikanska toppuniversitetens ekonomutbildningar vurmar för att avreglera kapitalmarknader och att de personer som fick sin utbildning vid något av dessa universitet anammade en likadan hållning.³⁷ Genom att kartlägga vilken organisatorisk bakgrund som personalen på ledande positioner inom IMF hade över en tidsperiod mellan 1977 och 1997 kan han se hur idéerna har varierat inom IMF. När Chwieroth statistiskt undersöker sambandet mellan organisatorisk bakgrund och IMF:s politik, når han slutsatsen att IMF:s inställning till avreglering blev mer positiv ju fler personer i IMF:s ledning som kom från något av de amerikanska toppuniversiteterna.³⁸ Därmed menar han att idéer har en tydlig effekt som oberoende variabel.

2.2.5. *En kritik av konstruktivisternas syn på idéer*

Konstruktivisternas argumentation för att inkludera ideella omständigheter som en förklaringsfaktor är tilltalande, samtidigt som den är komplicerad. Konstruktivisten får göra ett viss mått av köpslående; det som hon vinner på att erkänna den ömsesidiga påverkan mellan idé och materia går samtidigt förlorat i analytisk enkelhet.³⁹ Som vi har sett har detta problem hanterats empiriskt genom att forskarna på olika sätt har försökt att härleda effekten av idéer. Det finns några problem som inte har utretts i särskilt hög grad när det konstruktivistiska argumentet för idéers status som oberoende variabel har utarbetats. Utredningen av dessa frågor är av både teoretisk och empirisk betydelse för det konstruktivistiska perspektivet på idéer.

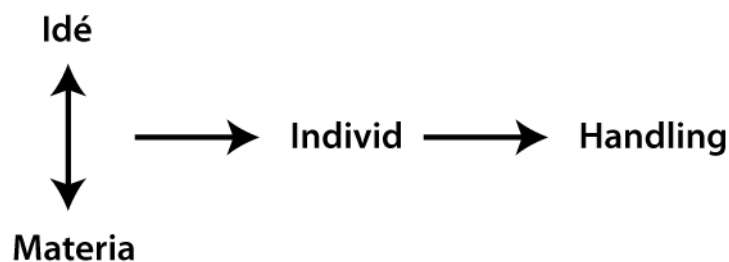
³⁶ Ibid. s. 8.

³⁷ Ibid. s. 11 ff.

³⁸ Ibid. s. 23 ff.

³⁹ Hay & Gofas 2008:19.

En första anmärkning handlar om konstruktivisternas argumentation för ideella faktorerers påverkan på politiskt handlande. Konstruktivisterna antar, som jag nämnde tidigare, att idéer har en objektiv existens, oberoende av enskilda individer.⁴⁰ Idéerna finns där ute och de går att undersökas på olika sätt. Idéernas påverkan undersöks sedan genom ett försök att härleda individers beslut till förändringen i idéer. En skiss på hur den kausala modellen ser ut presenteras i figur 1 nedan.

Figur 1. Ideella faktorers påverkan på politiska beslut enligt konstruktivismen.

I konstruktivisternas teoretiska argumentation verkar ingå ett slags påverkan av idéer i två led. Detta problem har inte lyfts fram i tidigare forskning.⁴¹ En sådan effekt av idéer är problematisk, såväl för det teoretiska argumentet som för den empiriska analysen av ideella förklaringsfaktorers inverkan på beslut. Idéerna cirkulerar å ena sidan ute i verkligheten och å andra sidan har individerna ett potentiellt utrymme att tolka verkligheten innan ett visst utfall produceras. Jag har valt att kalla det senare för idéers subjektiva effekt och det förra för idéers objektiva effekt. Det intressanta är att de båda leden av påverkan inte måste leda till samma handling. När verkligheten tolkas i individ-rutan i figuren ovan kan utfallet bli ett annat än vi förväntade oss av den ideella förklaringsfaktorn från det första ledet.

Låt mig visa hur jag tänker genom att ge ett kort exempel. Tänk att det finns en norm som föreskriver ett särskilt beteende. Utifrån normens lydelse förväntar vi oss en viss effekt (den objektiva effekten). Men beroende på vem som har att förhålla sig till normen kan utfallet variera. Det beror på att individer kan ha

⁴⁰ Se Farrell 2002:60 och Hay 2002:210.

⁴¹ Fangyin (2007) är ett undantag.

olika föreställningar om normen. Den subjektiva effekten kan därför skilja sig från hur vi rent objektivt förväntade oss att normen skulle fungera. En sådan situationsberoende effekt av ideella förklaringsfaktorer gör att empiriska studier blir komplicerade, åtminstone om vi strävar efter att kunna förutse beteende. Samtidigt som anmärkningen visar på en problematik i det konstruktivistiska argumentet, visar den likaså på det konstruktivistiska argumentets starka sidor i och med att det ifrågasätter rationalismens grundantagande, att det i varje situation finns *ett* rationellt beslut att fatta.

Knyter vi an till redogörelsen för de empiriska forskningsresultaten, är problematiken inte uppmärksammas. Chwioroth väljer helt enkelt att utgå från att den skolning som individerna på IMF fick på de amerikanska toppuniversiteterna leder till att samtliga individer anammar ett homogent förhållningssätt. På så vis undviker han problemet. Anledningen till att det saknas en diskussion som den jag nu har fört, kan bero på att förståelse för sådana mentala processer inte är något mer än ännu en svåråtkomlig faktor som samhällsvetare saknar möjlighet att kontrollera.⁴² En praktisk lösning på problemet skulle kunna vara att, som Chwioroth, undersöka vilken påverkan ideella variabler har med hjälp av kvantitativa metoder. Då kan vi se om flera individer agerar på ett liknande sätt, vilket i så fall skulle underminera min tanke om de ideella faktorernas subjektiva effekt. Det finns all anledning att återkomma till den här diskussionen i uppsatsens senare delar.

En andra anmärkning handlar om idéers effekt i relation till tid. I de empiriska härledningarna av idéers effekt på beslutsfattande som Chwioroth företar, undersöks politisk förändring över långa tidsperioder. Därmed blir det svårt att visa på idéers *kausala* verkan. Vad Chwioroth har presenterat betydande belegg för, är att ideella faktorer *de facto* formar politiskt beslutsfattande i en viss riktning.⁴³ Artikeln redogör för övergripande policyförändringar och påståendet att idéer är viktiga vid sådana händelser är måhända inget kontroversiellt. Colin Hay skriver nämligen att "... ideas often hold the key to unlock political dynamics

---

⁴² Farell 2002:60.

⁴³ Om orsakande (causal) och formande (constitutive), se Wendt 1999:77 ff.

– as change in policy is often preceded by changes in the ideas...”.⁴⁴ Jag menar därför att vi än så länge saknar empiriska bidrag som stöder tesen att ideella faktorer kan bidra till omedelbar påverkan på beslutsfattande.

2.2.6. Ideella förklaringsfaktorer i den här uppsatsen

Ett av de främsta problemen har följaktligen bestått i att avgöra under vilka omständigheter ideella faktorer påverkar beslutsfattande och hur denna påverkan skall kunna undersökas empiriskt. Eftersom vi befinner oss i ett forskningsfält som är under fortlöpande uppbyggnad, vill jag i likhet med Chwieroth argumentera för möjligheten att studera idéers påverkan på beslut genom ett angreppssätt som skiljer sig från det gängse tillvägagångssättet. Kvalitativa metoder har hittills varit dominerande, utan att en sådan metodbundenhet är nödvändig givet forskningsproblemet.⁴⁵

Jag kommer därför att bygga vidare på de bidrag som har försökt att studera idéers påverkan på beslutsfattande med hjälp av kvantitativa metoder. Ett sådant tillvägagångssätt kan hjälpa till att visa på de ideella faktorernas objektiva effekt, enligt vad jag har nämnt ovan. Min undersökning kommer även att kunna visa på idéers omedelbara påverkan på beslutsfattande.

2.3. Uppsatsens syfte

Tidigare forskning har huvudsakligen studerat idéers påverkan på makronivå och över långa tidsperioder. Samtidigt har det i tidigare forskning funnits en ambition att undersöka idéers orsaksverkan på individnivå, men de empiriska bidragen på denna punkt är knapphändiga. Det främsta problemet har bestått i att härleda idéers omedelbara verkan till ett visst politiskt beslut. Eftersom vi ännu vet lite om idéers kausala verkan på individnivå är den här uppsatsens syfte att *inom ramen för ett experiment undersöka om konkret beskrivna ideella förklaringsfaktorer omedelbart påverkar individers beslutsfattande i en enskild situation.*

---

⁴⁴ Hay 2002:194.

⁴⁵ Den metodbundenhet som finns i tidigare forskning brukar inte lyftas fram som fruktbart för vetenskapen, se Hinnfors & Ekengren 2006:74.

Genom att lyfta fram det konkreta beskrivna, vill jag markera att undersökningen riktar in sig på den objektiva effekten av de ideella förklaringsfaktorerna; syftet är inte att undersöka de föreställningar som varje enskild experimentdeltagare har. När jag i syftesformuleringen hänvisar till en enskild situation, vill jag betona att undersökningen inte har generaliserande ambitioner. Jag kommer inte att kunna uttala mig om en generell förklaringseffekt av de ideella faktorerna. Sambandet mellan ideella faktorer och beslutsfattande kommer att prövas statistiskt genom att experimentdeltagarna får ta ställning till huruvida de är positiva till att vidta åtgärder mot staten Agurien efter att ha tagit del av en fiktiv fallbeskrivning. På så vis är förhoppningen att jag ska kunna dra slutsatser om ideella faktorer ska ha status som orsaksvariabel, eller om de endast formar politiskt beslutsfattande och därför ska vara ifrågasatta vid den här typen av analyser på mikronivå.⁴⁶

2.3.1. Teoretiska förväntningar på hur resultatet skall gestalta sig

Givet vad jag har anfört ovan finns det olika förväntningar på hur resultatet skall gestalta sig i min undersökning. Om rationalisternas argumentation, så som jag har presenterat den ovan, skall gå starkt ur min studie måste den fallbeskrivning där ideella förklaringsfaktorer ingår inte ge något utslag på viljan att vidta åtgärder mot Agurien. Om konstruktivisternas syn på det ideella, så som jag har presenterat och definierat den ovan, skall gå starkt ur studien måste viljan att vidta åtgärder vara större än vad som är fallet hos kontrollgruppen. Beroende på vilket resultat som visar sig i det empiriska materialet kommer någon av teorierna att gå starkt ur prövningen.

2.4. Hypotes

Eftersom den här uppsatsen avser att undersöka sambandet mellan ideella förklaringsfaktorer och utrikespolitiskt beslutsfattande, har jag valt att formulera uppsatsens frågeställning i form av en hypotes.

---

⁴⁶ I det inledande stycket till avsnittet om tidigare konstruktivistisk forskning, nämnde jag att det finns konstruktivistiska forskare som menar att variabeltänkandet inte är att förorda. Jag hänvisar därför till Hay & Gofas (2010) kap. 1 för en introduktion till temat.

Den hypotes som kommer att prövas i uppsatsen är att *ideella förklaringsfaktorer påverkar individers beslutfattande*. För att hypotesen skall kunna verifieras måste de experimentgrupper som tar del av de ideella fallbeskrivningarna, visa på en större vilja att vidta mer ingripande åtgärder mot Agurien. Dessutom måste sambandet vara statistiskt signifikant för att hypotesen ska kunna verifieras.

2.5. Uppsatsens bidrag

Ett av uppsatsens främsta bidrag är metodologisk korsbefruktning. Som jag har nämnt i syftesformuleringen kommer jag att på kvantitativ väg studera effekten av ideella förklaringsfaktorer, vilket näst intill undantagslöst har undersökts genom olika kvalitativa metoder i tidigare forskning. Vi får därför ett bidrag till ny typ av resultatredovisning och en ny typ av uppsats inom fältet internationell politik. Korsbefruktningen får emellertid inte ske på bekostnad av analytisk precision och vetenskapsteoretisk enhetlighet. Därför har jag ansträngt mig för att argumentera för att mitt angreppssätt inte är oförenligt med konstruktivistiska grundantaganden och empiriska bidrag från tidigare forskning. Jag menar inte att frågan om idéers status som oberoende variabel kommer att vara slutgiltigt avgjord efter min undersökning, men jag kommer åtminstone att föra kunskapsläget ett litet steg framåt.

Jag vill dessutom påstå att jag ger ett teoretiskt bidrag. Tidigare forskning har framförallt försökt att visa på idéers förklaringsförmåga över långa tidsserier. Genom att jag dels granskar hur det konstruktivistiska argumentet är uppbyggt, dels specificerar studien till en mycket kort tidsperiod, närmare bestämt till en enskild handling, kommer jag att kunna uttala mig om idéers kausalitet i det korta perspektivet. På så vis kommer jag att lämna ett bidrag till ytterligare teoretisk kunskapstillväxt.

3. Metod

I det här kapitlet beskrivs det tillvägagångssätt som har använts för att undersöka ideella faktorerers påverkan på politiskt beslutsfattande. Först presenterar jag den valda metoden för att pröva hypotesen, nämligen en experimentell design.⁴⁷ I avsnittet diskuteras för- och nackdelar med metoden samt hur jag har utformat min enkät och mina stimuli i form av fallbeskrivningar. Efter att experimentet har beskrivits ingående berättar jag något om undersökningens genomförande.

3.1. Experimentet

Jag har valt att använda mig av en experimentell metod där experimentdeltagarna får ta del av en fiktiv fallbeskrivning⁴⁸ av situationen i ett påhittat land, Agurien.⁴⁹ Efter att ha läst texten ska deltagarna ta ställning till vilken typ av åtgärd de vill vidta mot Agurien genom att besvara en enkät. Det främsta skälet till att valet föll på experimentet var att syftet med undersökningen är att undersöka om ideella förklaringsfaktorer påverkar individers beslutsfattande i en enskild situation. Jag vill följaktligen uttala mig om ett orsakssamband som tidigare forskning har haft svårt att belägga på ett tillfredsställande sätt. I metodlitteraturen lyfts experimentet fram som det bästa tillvägagångssättet för att besvara sådana frågor om orsak och verkan.⁵⁰

Det finns ett antal problem med experiment som är svåra att komma ifrån. Ett problem är att experiment inte handlar om någon "verklig" situation, eftersom de alltid genomförs inom kontrollerade ramar.⁵¹ Den här uppsatsen har emellertid inte för avsikt att uttala sig om hur verkligheten utanför den experimentella situationen är beskaffad. Ambitionen är inte att på basis av mina resultat kunna dra slutsatser om att människor i allmänhet agerar på det ena eller det andra viset. I stället handlar uppsatsen om att undersöka hur

---

⁴⁷ För en översikt av olika experimentella design, se Campbell, Cook & Shadish (2002).

⁴⁸ För att kunna variera språket används "stimuli" och "behandling" som synonyma begrepp till fallbeskrivning.

⁴⁹ I bilagan finns fullständiga fallbeskrivningar samt den enkät som delades ut.

⁵⁰ Campbell, Cook & Shadish 2002:7.

⁵¹ Undantaget är fältexperiment, men de är å andra sidan inga strikta experiment, se Esaiasson m.fl. 2007:379.

konstruktivisternas teoretiska argument, såsom jag har presenterat det i de föregående kapitlen, fungerar när vi undersöker det empiriskt. Mot den bakgrunden är experimentet den mest lämpliga metoden, givet de problem som jag har identifierat i tidigare forskning. Med experimentet som metod kommer jag att kunna studera den omedelbara effekten av de ideella förklaringsfaktorerna, vilket tidigare forskning inte gjort.

Däremot kommer en svårighet med den här undersökningen vara att särskilja de ideella faktorernas objektiva effekt från deras subjektiva effekt.⁵² Det går inte att med full säkerhet slå fast att det är stimulit i sig som förklarar variationen mellan kontroll- och experimentgrupp, eller om det är de varierande föreställningar som experimentdeltagarna har av stimulit som förklarar variationen. Vanligtvis brukar den här svårigheten lösas med hjälp av så kallad randomisering.⁵³ Randomisering innebär i korthet att forskaren försöker att utforma experiment- och kontrollgrupp så lika varandra som möjligt, avseende relevanta kontrollvariabler. På så sätt kan forskaren vara mer säker på att det är stimulit som orsakar variationen på den beroende variabeln. En perfekt randomisering kan emellertid inte kontrollera för den mentala process som den subjektiva effekten går ut på.

3.1.1. Design och urval av experimentdeltagare

I den här undersökningen mäter jag vilken typ av åtgärd experimentdeltagarna vill vidta mot Agurien efter att de har tagit del av fallbeskrivningarna. Därmed följer undersökningen en endast-efterdesign. Karakteristiskt för den här typen av upplägg är att vi inte kan vara helt säkra på att det är stimulit, i form av de olika fallbeskrivningarna, som har orsakat den eventuella skillnaden mellan kontroll- och experimentgrupp.⁵⁴ Experimentdeltagarna kan hypotetiskt sett ha haft olika preferenser från början. För att minska effekten av sådana invändningar används randomisering.

---

⁵² Jag väljer att inte förklara den subjektiva effekten ytterligare, utan hänvisar till avsnitt 2.2.5.

⁵³ En tillämpad randomiseringsdiskussion följer i avsnitt 3.1.1.

⁵⁴ Campbell, Cook & Shadish 2002:115, Esaiasson m.fl. 2007:376.

Experimentet genomfördes på studenter. Samtliga experimentdeltagare studerar på fjärde terminen på juristprogrammet vid Göteborgs Universitet. Det finns två skäl till att jag har valt studenter som undersökningsmaterial. För det första finns det praktiska skäl som enkelhet vid datainsamlingen; genom att använda studenter som undersökningsgrupp har jag möjlighet att till en låg kostnad få tillgång till svar från ett stort antal personer. De praktiska fördelarna med att använda sig av ett icke representativt urval har emellertid vissa negativa påföljder, framförallt för undersökningens generaliserbarhet. Resultatet från undersökningen kan svårligen antas gälla för andra individer än just de som deltog i undersökningen. Den externa validiteten är låg, till följd av bristen på randomisering vid val av experimentpopulation.⁵⁵ Å andra sidan förekommer det få experimentella studier där urvalet är fullt representativt för den population som forskaren vill uttala sig om.⁵⁶

För det andra är extern validitet inte något som står i centrum i den här undersökningen. I stället är det den interna validiteten som är viktig. Den interna validiteten handlar om hur säkra vi kan vara på att det är stimulit som orsakar den eventuella variationen mellan de olika grupperna i experimentet.⁵⁷ I metodlitteraturen kritiseras huvudsakligen icke representativa urval, såsom ett urval av studenter, med hänvisning till dess svaga externa validitet.⁵⁸ Eftersom den här undersökningen fokuserar på den interna validiteten, kan studenter utgöra ett lämpligt urval.

Studenterna som läser på fjärde terminen är ungefär 200 till antalet. Före terminsstart är ett delades studenterna in i fyra så kallade fraktioner. Fraktionerna kallas för Älvsborg, Kronan, Lejonet och Carolus Rex. Indelningen i

---

⁵⁵ En fördjupad validitetsdiskussion förs under avsnitt 3.1.2.

⁵⁶ Campbell, Cook & Shadish 2002:91. Även Esaiasson m.fl. 2007:375 påpekar "att en slumpmässig selektionsprocess av experimentbranschen bedöms vara av underordnad betydelse...". Den här delen av randomiseringsbegreppet kallas i metodlitteraturen för random selection, vilket innebär att slumpen bestämmer vilka individer, ur den population som forskaren vill uttala sig om, som ska ingå i undersökningen.

⁵⁷ Campbell, Cook & Shadish 2002:51.

⁵⁸ För en genomgång av kritiken mot studenturval, se Esaiasson m.fl. 2007:387 ff.

fraktioner har skett med slumpens hjälp.⁵⁹ Därmed förekommer en randomisering bland experimentdeltagarna. I resultatkapitlet kontrolleras hur väl randomiseringen har fungerat.

De fyra fraktionerna som skulle hamna i experiment- respektive kontrollgrupp, fördelades genom lottdragning. Lotten föll på att Älvsborg, Lejonet och Carolus Rex skulle vara experimentgrupper och att Kronan skulle vara kontrollgrupp. Vidare skulle Älvsborg få ta del av en hotbildsbeskrivning där både materiella och ideella förklaringsfaktorer förekom, medan Lejonet skulle ta del av en fallbeskrivning där enbart ideella förklaringsfaktorer förekom och Carolus Rex skulle ta del av en fallbeskrivning där enbart materiella förklaringsfaktorer förekom.⁶⁰

Ett potentiellt problem med att undersöka olika grupper, såsom fraktioner i en klass, är att de har gemensamma erfarenheter som kan påverka deras respons på den experimentella behandlingen.⁶¹ Eftersom stora delar av undervisningen sker i helklass, är risken liten för sådana interna gruppeffekter inom respektive fraktion. Däremot kan det finnas ett problem som består i att samtliga deltagande studenter har någon form av gemensam erfarenhet som påverkar dem överlag. Något sådant hinder tycks inte föreligga.⁶²

3.1.2. *Den experimentella behandlingen*

Jag har valt att på egen hand skapa den behandling som experimentdeltagarna utsätts för. Behandlingen utgörs av fyra olika fallbeskrivningar av den hotfulla relationen mellan det fiktiva landet Agurien och den ospecificerade nation som experimentdeltagaren antas leva i. Den ospecificerade nationen ligger i Aguriens

---

⁵⁹ Uppgifterna kommer från en telefonintervju med Ylva Benson, studierektor för juristprogrammet, 100517. Den här delen av randomiseringsbegreppet kallas i metodlitteraturen för random assignment.

⁶⁰ Ytterligare information om stimulit följer i avsnitt 3.1.2.

⁶¹ Esaiasson m.fl. 2007:377.

⁶² En erfarenhet som jag hade i åtanke är studenternas kännedom om internationell rätt. Fallbeskrivningen handlar till viss mån om våldsanvändning och det kan finnas de studenter som är bekanta med t.ex. våldsförbudet i FN-stadgans artikel 2 (4). Det ska dock påpekas att ingen av studenterna har läst kursen i internationell rätt. Med det följer naturligtvis inte att studenterna saknar kunskap om folkrätt. Sådana kunskaper kan förstås förvärvas genom individuell förförståelse.

geografiska närhet. I det här avsnittet diskuterar jag först stimulit i allmänhet för att sedan säga något om hur jag utformade varje fallbeskrivning.

Anledningen till att jag valde att själv konstruera stimulit är att verkligheten utanför akademien är svår att simulera på ett sådant sätt att ett framgångsrikt experiment skulle kunna genomföras på det beskrivna sättet. Jag har inte heller kunnat hitta någon redan existerande hotbildsbeskrivning i tidigare forskning att använda mig av.⁶³ Eftersom jag själv skapar den experimentella behandlingen finns det en risk att den uppfattas som verklighetsfrämmande. Vidare finns det en risk, som i de allra flesta enkätsituationer, att respondenterna inte är tillräckligt eftertänksamma när de tar sig an materialet. För att fallbeskrivningarna skulle gå att använda i enkätstudien fick de inte vara för långa. Den längsta fallbeskrivningen var på tre fjärdedels sida. Eftersom texterna är så pass korta, kan vi kritisera dem för att vara alldeles för rudimentära, jämfört med hur verkligheten är beskaffad.⁶⁴

En första fråga som måste besvaras är varför jag valde att författa just en fallbeskrivning där hot förekommer och inte något annat. Hur kommer det sig att det är just inom ramen för en hotbild som de ideella faktorernas påverkan ska undersökas? Det finns ett antal olika politikområden där vi inom ramen för ett experiment kan undersöka huruvida de ideella förklaringsfaktorerna påverkar individers handlande. Det var framförallt tre anledningar som gjorde att jag valde att författa fallbeskrivningar där hot förekommer. För det första är internationell våldsanvändning ett område som intresserar såväl rationalister som konstruktivister. En stor del av forskningen inom internationell politik handlar just om mellanstatliga konflikter och statlig våldsanvändning.⁶⁵ För det andra gjorde jag bedömningen att det fanns goda förutsättningar för att inom ramen för en enkätundersökning formulera valida fallbeskrivningar där de teoretiska begreppen kunde operationaliseras på ett godtagbart sätt; det finns en

---

⁶³ Statsvetaren David Rousseau ska i ett kapitel i boken "Identifying Threats and Threatening Identities" ha genomfört ett experiment, där studenter har fått läsa olika texter om Kina. Jag har inte kunnat ta någon ledning av hans fallbeskrivningar på grund av att boken inte finns att tillgå i Sverige. På Google Books finns endast bokens första 20 sidor att läsa.

⁶⁴ de Fine Licht 2008:13 ff.

⁶⁵ Farrell 2002:15.

identifierbar skiljelinje mellan vad som anses vara ett materiellt respektive ideellt hot. För det tredje är en hotbildsbeskrivning något som jag tror att experimentdeltagarna har lätt att ta till sig, eftersom de allra flesta människor någon gång har läst om krig och därför kan relatera de olika skeenden som kan ligga till grund för ett krig.

Agurien är en fiktiv stat och den stat som experimentdeltagaren förutsätts leva i namnges inte. Skälet till att jag valde ett sådant upplägg är för att försöka begränsa effekten av att respondenterna redan har åsikter som påverkar deras svar. Det går inte att avkontextualisera fallbeskrivningen helt och hållet, men med fiktiva länder är förhoppningen att respondenterna inte ska vara lika bundna av sina preferenser som annars kanske hade varit fallet.⁶⁶

Jag formulerade fyra texter där hotet från Agurien bestod av (1) förekomsten av ett hot om krig (2) förekomsten av ett hot samt materiella omständigheter (3) förekomsten av ett hot samt ideella omständigheter och (4) förekomsten av ett hot samt både materiella och ideella omständigheter. De tre sistnämnda texterna utgör undersökningens stimuli, medan den första texten är avsedd för kontrollgruppen. Eftersom kontrollgruppen får ta del av viss information är det berättigat att ifrågasätta huruvida vetskapen om att ett hot har yttrats går att jämföra med ett placebopiller. I jämförelse med valet att inte ge kontrollgruppen någon information alls, vilket hårt draget vore att jämföra med att inte ha någon kontrollgrupp över huvud taget, valde jag dock att ge dem informationen att Agurien hade hotat att starta ett krig mot den ospecificerade staten.

I den fallbeskrivning där enbart materiella omständigheter förekom nämns att bakgrunden till hotet är att den ospecificerade staten på den internationella arenan har argumenterat för att begränsa tillförseln av stål, olja och andra råvaror som Agurien kan använda för tillverkning av krigsmateriel. Vidare nämns bland annat att Agurien har ökat sin militära mobilisering genom att de

---

⁶⁶ Hade konflikten handlat om relationen mellan Sverige och Agurien, känner respondenten till att Sverige inte har initierat något krig i modern tid. Den historiska insikten påverkar sannolikt hur respondenten väljer att agera i det fallet.

beordrat sina värnpliktiga att inställa sig hos landets olika förband, samt att de har rustat upp sitt bestånd av flygvapen. Det framgår även att den ospecificerade statens militära resurser i nuläget är jämbördiga med Aguriens. Fallbeskrivningen anknyter följaktligen till sådana materiella faktorer som inom rationalismen antas påverka utrikespolitiskt handlande.⁶⁷ Här finns en anknytning till kapprustningsdiskursen och genom att de militära resurserna i dagsläget är jämbördiga finns det utrymme för att argumentera för att det vore rationellt att vidta militära åtgärder, eftersom det sannolikt är bättre att föregripa än att bli föregripen.

I den fallbeskrivning där enbart ideella omständigheter förekom anges bakgrunden till konflikten i stället vara att den ospecificerade staten på den internationella arenan har protesterat mot att Agurien åsidosätter åtskilliga grundläggande normer. Agurien har vägrat erkänna Förenta Nationernas stadga om de mänskliga rättigheterna med hänvisning till att den reproducerar en västerländsk utopi. Vidare finns det uppgifter om att Aguriens retorik gör att avståndet mellan ord och handling tycks bli allt mindre. Agurien har utarbetat en egen stadga om grundläggande rättigheter. Stadgan är främst fokuserad på rättigheter för kollektivet, snarare än skydd för den enskilde. Vidare nämns att tanken om kollektivets företrädare har spridit sig till vissa närliggande stater. Fallbeskrivningen ansluter sig därmed till sådana faktorer som konstruktivisterna anser är viktiga för att förstå utrikespolitiskt handlande.⁶⁸ Vi har referenser till normer, diskursen om en kollektiv identitet och spridningen av idén om kollektivets företrädare.

I den fallbeskrivning där både materiella och ideella förklaringsfaktorer förekom sammanfogades de ursprungliga texterna med materiella och ideella förklaringsfaktorer. Bakgrunden till konflikten var således att Agurien både har brutit mot internationella normer och att den ospecificerade staten ville begränsa flödet av materiella tillgångar till Agurien. De övriga omständigheterna var de samma som i de två ovan refererade fallbeskrivningarna.

---

⁶⁷ Se Donelly (2005).

⁶⁸ Se Reus Smit (2005) och Padamsee (2009) för en beskrivning av "ideational variables".

Är det verkligen en godtagbar operationalisering av det materiella och det ideella som nu har visats upp? En konstruktivistisk invändning mot operationaliseringen skulle kunna utgå från att även beskrivningen av de materiella hotbildsfaktorerna är en idé. Det är inget verkligt hot som beskrivs, utan föreställningen av den militära mobiliseringen utgör i sig en idé.⁶⁹ Alternativt skulle någon kunna hävda att Aguriens stadga inte är en ideell variabel, eftersom den "finns" på pappret. Sådana invändningar går att argumentera för och det finns förstås utrymme för kritik av mina operationaliseringar. Jag menar dock att mina operationaliseringar, i form av de ovan återgivna fallbeskrivningarna, faller inom ramen för den här uppsatsens teoretiska ramverk. Om vi återknyter till definitionen av ideella och materiella förklaringsfaktorer, där skiljelinjen gick mellan vad som gick att ta på, menar jag att respektive fallbeskrivning täcks av dess teoretiska definition.⁷⁰ Du kan ta på flygvapen, soldater och stål. Däremot är ett papper, även om det på pappret är nedtecknat en rättighetsförklaring, bara en bärare av en idé.

Huruvida mina fallbeskrivningar är starka eller svaga stimulin, det vill säga om de banar väg för ett på förhand givet resultat, är svårt att säga med hänsyn till avsaknaden av vägledning från tidigare forskning. En av anledningarna till att undersökningen över huvud taget genomförs, är just att det saknas empiriskt underlag för att bedöma huruvida de ideella faktorerna har någon påverkan på individers beslutsfattande. Det går inte säga särskilt mycket om stimulits kraft i detta skede. Det finns däremot all anledning att återkomma till diskussionen i uppsatsens avslutande kapitel, när vi vet hur resultatet ser ut.

3.1.3. *Enkätens utformning*

Den enkät som deltagarna fick besvara bestod av totalt nio frågor. En av frågorna var avsedd att besvara undersökningens hypotes, som är att ideella förklaringsfaktorer påverkar individers beslutsfattande. Den fråga i enkäten som mätte variationen på den beroende variabeln löd: *Vilka åtgärder anser du är*

---

⁶⁹ Här hänvisar jag till vad Hay & Gofas (2008) kallar för "thick constructivism", ett perspektiv på konstruktivism som har flera beröringspunkter med postmodernismen.

⁷⁰ Definitionen av det materiella och det ideella återfinns i avsnitt 2.1.

lämpligast att vidta mot Agurien mot bakgrund av den information som du har tagit del av? Svartalternativen var inga åtgärder alls, diplomatiska åtgärder, ekonomiska sanktioner och militär intervention. Den här frågan ställdes först av samtliga frågor i enkäten. Anledningen till att den ställdes först var att jag ville förebygga att experimentdeltagarna kom att påverkas av efterföljande frågor i enkäten.⁷¹

Resterande frågor i enkäten var till för att kontrollera för bakomliggande variabler, så att jag kunde säkerställa att randomiseringen av experimentdeltagarna hade fungerat tillfredsställande. Jag valde bland annat att kontrollera för kön, ålder, ideologi och genomförd värnplikt.⁷² Anledningen till att jag valde att kontrollera för värnplikt är att vi kan tänka oss att de som har genomfört värnplikt kan vara mer positivt inställda att lösa mellanstatliga konflikter med hjälp av militära medel. Som jag nämnt tidigare följde dessa frågor efter att den hypotesprövande frågan hade ställts. Enkäten avslutades sedan med att experimentdeltagaren fick lämna egna kommentarer på enkäten. Vidare erbjöd jag mig att skicka uppsatsen till de experimentdeltagare som ville ta del av uppsatsen när den var färdigskriven.

3.2. Undersökningens genomförande

Insamlingen av enkäterna genomfördes vid fyra olika tillfällen fördelat på två dagar och inom ramen av 28 timmar. I den bästa av världar skulle experimentet ha genomförts på samtliga grupper vid en och samma tidpunkt. Om hela experimentet hade genomförts på en och samma gång, skulle möjligheten att de senare grupperna påverkats av de tidigare vara helt utesluten. Eftersom datainsamlingen genomfördes etappvis, finns det en potentiell risk att senare grupper känner till att de kommer att få svara på en enkät på ett visst tema. Jag nämnde dock inte för någon av grupperna att jag skulle besöka någon annan grupp än just deras. Vidare kände ingen av deltagarna på förhand till att enkäten

---

⁷¹ Se Esaiasson m.fl. 2007:280 om s.k. ordningsföljdseffekter.

⁷² I bilagan till uppsatsen finns den fullständiga enkäten.

var en del av ett experiment. Den uppgiften offentliggjordes först efter att samtliga enkäter var insamlade.⁷³

De spontana reaktioner jag fick på enkäten var att några studenter undrade vad det var för land jag hade försökt efterlikna. Jag svarade då att Agurien inte åsyftade något särskilt land och att jag hade valt ett påhittat land för att deltagarna inte skulle färgas av någon särskild förförståelse. Intresset för min uppsats var stort; en tredjedel av alla studenter som besvarade enkäten ville ta del av uppsatsen när den var färdigskriven.

Inmatningen av enkäterna till statistikprogrammet fortlöpte väl. För att kontrollera om det förekom några slumpmässiga fel i datamängden, valde jag ut 20 enkäter slumpvis och undersökte om innehållet i enkäten var korrekt överfört till statistiskprogrammet. I samtliga fall stämde enkätsvaren överens med de inmatade värdena. Därmed torde det finnas få slumpmässiga fel i datamängden.

---

⁷³ Uppgiften att studenterna hade deltagit i ett experiment tillkännagavs genom ett anslag på Göteborgs Universitets Lärplattform, GUL.

4. Resultat

I det här kapitlet kommer jag att presentera resultatet av experimentet. Som en förberedelse för hypotesprövningen kontrollerar jag hur väl randomiseringen lyckades. Därefter undersöker jag om det finns någon påvisbar behandlingseffekt av de olika fallbeskrivningarna. Till sist prövas uppsatsens hypotes.

4.1. Förberedande kontroll

Totalt deltog 179 personer i undersökningen. Den största gruppen bestod av 51 personer och den minsta gruppen av 39 personer.⁷⁴ För att garantera experimentets interna validitet, bör samtliga grupper i experimentet vara så lika varandra som möjligt med avseende på de variabler som vi kan anta påverkar utfallet på den beroende variabeln, som ju är beslutsfattande. I metodkapitlet framgick det att jag inte hade genomfört någon randomisering på egen hand, utan att jag har litat på att randomiseringen var lyckad genom den ursprungliga indelningen i de olika fraktionerna. Nu är det dags att undersöka om grupperna i experimentet är homogena, eller om det finns några signifikanta skillnader mellan dem. Den signifikansnivå som jag har valt att ta hänsyn till i samtliga analyser i det här kapitlet, är den för samhällsvetenskapen vedertagna 5 %-nivån.⁷⁵

För att kunna undersöka om det finns några signifikanta skillnader mellan grupperna i experimentet, har jag använt mig av variansanalys (ANOVA, även kallat f-test).⁷⁶ Resultatet presenteras i tabell 1 på nästa sida. Det som inte bör förekomma i tabellen är signifikanta F-värden, för det innebär att randomiseringen har misslyckats. F är ett mått på hur långt ifrån varandra gruppernas medelvärden ligger i förhållande till hur spridda värdena är inom grupperna. Ett signifikant F-värde innebär att vi kan förkasta nollhypotesen som

---

⁷⁴ Differensen beror framför allt på att grupperna var olika stora, eftersom närvaron varierade mellan insamlingstillfällena. Bortfallet bland de som var närvarande var ungefär lika stort i varje grupp (ca fem personer per grupp). Att grupperna är olika stora är inget större problem för min undersökning, utan det viktiga är att grupperna inte är heterogena.

⁷⁵ Se Esaiasson m.fl. 2007:384. 5 %-nivån innebär att vi accepterar sådana resultat där slumpen kan ha orsakat variationen i fem fall av hundra.

⁷⁶ För en introduktion till variansanalys, se Esaiasson m.fl. 2007:383 ff. Variansanalys används vid samtliga analyser i det här kapitlet.

alltid är att det inte finns någon systematisk skillnad mellan grupperna. Ju mer någon eller några av grupperna skiljer sig från varandra och ju mer homogena grupperna är med avseende på fördelningen på den beroende variabeln, desto högre blir F-värdet.⁷⁷ Ett F-värde i närheten av 1 betyder att det inte finns någon skillnad mellan grupperna.⁷⁸ Om det finns signifikanta skillnader, måste vi gå vidare och göra ett Tukey's post hoc-test. Post hoc-testet visar nämligen mellan vilka grupper det finns signifikanta skillnader.

Tabell 1. Kontroll av randomisering

Kontroll faktorer	Kontroll-grupp (n=51)	Rationalistisk (n=48)	Ideell (n=41)	Konstruktivistisk (n=39)	Medelvärdes-skillnad	F-värde	Signifikans
Ålder	23,75	23,79	23,59	24,26	0,04-0,67	0,27	0,84
Kön	0,41	0,44	0,46	0,41	0,0-0,05	0,11	0,96
Värnplikt	0,12	0,13	0,12	0,1	0,0-0,03	0,04	0,99
Ideologi	2,82	3,09	3,23	2,92	0,1-0,41	0,83	0,48
Intresse	5,06	4,94	5,41	5,28	0,12-0,47	1,11	0,35
Etnicitet	1,32	1,18	1,2	1,41	0,02-0,23	1,09	0,47
Fredsvilja	5,18	5,09	4,44	5,1	0,01-0,74	1,32	0,27
Satsa på försvaret	2,82	2,81	3,17	2,62	0,01-0,55	0,86	0,48

Tabellkommentar: Gruppmedelvärden avrundade till närmaste hundradel. Ej svar är bortkodat på respektive variabel. För ålder ställdes frågan "Hur gammal är du?". För kön ställdes frågan "Är du kvinna eller man?". Svaren är kodade till 0 = Kvinna och 1 = Man. För värnplikt ställdes frågan "Har du gjort värnplikt?". Svaren är kodade till 0 = Nej och 1 = Ja. För ideologi ställdes frågan "Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?" Skalan gick från 1 = Klart tillvänster, 2 = Något till vänster, 3 = Varken till vänster eller höger, 4 = Något till höger, 5 = Klart till höger. För intresse ställdes frågan "Hur intresserad är du av frågor som rör internationella relationer?". Skalan sträcker sig från 1 = Mycket ointresserad, till 7 = Mycket intresserad. För etnicitet ställdes frågan "Var någonstans är du själv född och var är din mamma och pappa födda?". Svartalternativen var 1 = Sverige, 2 = Annat land i norden, 3 = Annat land i Europa, 4 = Annat land utanför Europa. Eftersom frågan består av tre delfrågor har ett genomsnittsmedelvärde räknats ut. Här kan tilläggas att det inte fanns något signifikant F-värde på någon av de tre delfrågorna. För fredsvilja ställdes påståendet "Krig bör alltid, oavsett omständigheterna, undvikas". Skalan sträcker sig från 1 = Instämmer inte alls, till 7 = Instämmer till fullo. För satsa på försvaret ställdes påståendet "Man bör satsa mer pengar på försvaret". Skalan sträcker sig från 1 = Instämmer inte alls, till 7 = Instämmer till fullo.

⁷⁷ Esaiasson m.fl. 2007:384.

⁷⁸ de Fine Licht 2008:21.

Vad tabellen visar är att randomiseringen har fungerat mycket väl.⁷⁹ Det finns inte några signifikanta skillnader mellan grupperna med avseende på samtliga kontrollvariabler.⁸⁰ Experimentets interna validitet är därmed god; eventuella skillnader mellan grupperna i den följande hypotesprövningen förutsätts därför bero på stimulit. Av tabellen kan vi bland annat notera att det förekommer något fler kvinnor i samtliga grupper, att grupperna ideologiskt placerar sig kring den politiska mitten och att samtliga grupper är intresserade av internationella relationer.

4.2. Prövning av hypotesen

I teorikapitlet formulerades hypotesen att *ideella förklaringsfaktorer påverkar individers beslutsfattande*. För att slutsatser ska kunna dras om hypotesens giltighet ska de experimentgrupper där de ideella förklaringsfaktorerna utgör stimuli, visa på en större vilja att vidta mer ingripande åtgärder mot Agurien, jämfört med kontrollgruppen. Ytterligare ett kriterium för slutsatsdragning är att skillnaden måste vara statistiskt signifikant.

Genom att vi har tre olika stimuli, kan vi jämföra utfallet på beslutsfattande mellan de olika fallbeskrivningarna. Om vi bara hade haft en ideell fallbeskrivning att jämföra mot kontrollgruppen, skulle resultatet visa ifall de ideella faktorerna påverkade valet av åtgärd. Rationalisten skulle dock kunna invända mot studien genom att hävda att om en rationalistisk fallbeskrivning hade varit med, skulle vi ha sett att de ideella förklaringsfaktorerna endast hade marginell inverkan på beslutsfattande, eftersom den rationalistiska fallbeskrivningen skulle visa på en mycket större effekt. Eftersom en materiell fallbeskrivning nu finns med, och det även finns en kombinerad fallbeskrivning, kan vi se vad som ger störst utslag på viljan att vidta åtgärder mot Agurien. Därmed finns goda jämförelsepunkter då jag visar de ideella faktorernas påverkan på beslutsfattande.

---

⁷⁹ Angående rubriksättningen på grupperna: "Rationalistisk" = gruppen utsätts för materiella omständigheter. "Ideell" = gruppen utsätts för ideella omständigheter. "Konstruktivistisk" = gruppen utsätts för både materiella och ideella omständigheter.

⁸⁰ Eftersom F-värdet inte är signifikant på kontrollvariablerna finns det ingen anledning att redogöra för Tukey's post hoc-test i tabell 1. I statistikprogrammet gjorde jag ett Post hoc-test på kontrollvariablerna och det fanns inga signifikanta skillnader mellan någon av grupperna.

Innan vi undersöker hur de olika experimentgrupperna skiljer sig mot kontrollgruppen, måste vi ta reda på om det över huvud taget finns någon behandlingseffekt av de olika fallbeskrivningarna på beslutsfattandet. Om det inte finns någon behandlingseffekt, kan vi dra slutsatsen att stimulit i form av fallbeskrivningarna var verkningslöst. Till skillnad från när vi kontrollerade randomiseringen vill vi nu ha ett signifikant F-värde, vilket skulle innebära att det finns en behandlingseffekt. Kontrollen för fallbeskrivningarnas behandlingseffekt presenteras i tabell 2 nedan.

Tabell 2. Kontroll av behandlingseffekt

Kontrollgrupp (=50)	Rationalistisk (n=48)	Ideell (n=41)	Konstruktivistisk (n=39)	Medelvårdesskillnad	F-värde	Signifikans
1,02	1,19	1,59	1,31	0,12-0,57	7,49	0,00

Tabellkommentar: Gruppmedelvärden avrundade till närmaste hundraedel. Frågan som ställdes var "Vilka åtgärder anser du är lämpligast att vidta mot Agurien mot bakgrund av den information som du har tagit del av?". Skalan gick från 0 = Inga, 1 = Diplomatiska, 2 = Ekonomiska, 3 = Militär intervention.

Av tabellen framgår att F-värdet vida överstiger 1, vilket innebär att det finns en variation på den beroende variabeln mellan de olika grupperna. F-värdet är dessutom signifikant på 1 %-nivån, vilket betyder att behandlingseffekten är statistiskt säkerställd. Vi kan därför förkasta nollhypotesen, som är att det inte finns någon skillnad mellan grupperna.

Gruppmedelvärdet för kontrollgruppen ligger mycket nära 1. Om vi anknyter till liknelsen med det verkningslösa placebopillret, som gjordes i metodkapitlet, kan vi se att vetskapen om ett hot från Agurien leder till att diplomatiska åtgärder förordas av deltagarna i kontrollgruppen. Därmed har fallbeskrivningen haft en effekt, även på kontrollgruppen. Experimentgrupperna förordar relativt återhållsamma åtgärder. Det är bara den ideella experimentgruppen som har ett medelvärde som placerar sig närmare ekonomiska åtgärder än diplomatiska åtgärder.

Resultatet i tabell 2 säger dock inte om skillnaderna mellan de olika grupperna i experimentet är signifikanta. Vi kan därför inte dra slutsatsen att uppsatsens hypotes är verifierad. För att kunna uttala oss om skillnaderna mellan kontroll- och experimentgrupp måste vi gå vidare och göra ett post hoc-test. Resultatet av post hoc-testet, vilket är det samma som prövningen av uppsatsens hypotes, redovisas i tabell 3 på nästa sida. Där åskådliggörs den effekt som varje fallbeskrivning hade i jämförelse med kontrollgruppen. Det vi ska leta efter i tabellen är signifikanta skillnader mellan kontroll- och experimentgrupp. Om det finns några signifikanta skillnader, törs vi dra slutsatsen att det var stimuli som orsakade variationen.

Tabell 3. Effekten på viljan att vidta åtgärder i jämförelse med kontrollgruppen

	Effekt jämfört med kontrollgrupp	Signifikans
Rationalistisk	+0,17	0,48
Ideell	+0,57	0,00
Konstruktivistisk	+0,29	0,10

Tabellkommentar: Gruppmedelvärdesskillnad mot kontrollgruppen, avrundade till närmaste hundradel. Frågan som ställdes var "Vilka åtgärder anser du är lämpligast att vidta mot Agurien mot bakgrund av den information som du har tagit del av?". Skalan gick från 0 = Inga, 1 = Diplomatiska, 2 = Ekonomiska, 3 = Militär intervention.

En första iakttagelse är att viljan att vidta åtgärder mot Agurien var minst på den rationalistiska fallbeskrivningen i förhållande till kontrollgruppen. Samtidigt var resultatet inte statistiskt signifikant. Det är därmed inte säkerställt att det finns någon behandlingseffekt av den rationalistiska fallbeskrivningen.

Vid observationen av den ideella fallbeskrivningen, kan vi konstatera att uppsatsens hypotes kunde verifieras: de ideella förklaringsfaktorerna påverkar individuellt beslutsfattande. I den här gruppen finns även den största variansen jämfört med kontrollgruppen. Resultatet är statistiskt signifikant, till och med på 1 %-nivån, vilket är en starkare signifikansgrad än vad som angavs i kriterierna

för slutsatsdragning. Därmed kan vi dra slutsatsen att det var stimulit som orsakade variationen i det här fallet.

Resultatet av hypotesprövningen är emellertid inte helt entydigt. Ser vi till den fallbeskrivning där både ideella och materiella förklaringsfaktorer förekommer, är variansen inte statistiskt signifikant. Resultatet befinner sig på 10 %-nivån, vilket tyder på att det kan finnas en behandlingseffekt, även om den inte når upp till de på förhand postulerade kriterierna för slutsatsdragning.

Hur kan det komma sig att den fallbeskrivning där det fanns tillgång till mest information, där både materiellt och ideellt hot förekom, inte leder till att experimentdeltagarna vill vidta mer ingripande åtgärder än vad som var fallet med den ideella fallbeskrivningen? En möjlig förklaring skulle kunna vara att de materiella faktorerna verkar begränsande för uppfattningen av det ideella hotet. En annan tänkbar förklaring, som är av metodologisk karaktär, kan ha att göra med längden på fallbeskrivningen. Kanske var den för lång, vilket ledde till att experimentdeltagarna inte förmådde ta till sig texten? Å andra sidan måste jag inte ta hänsyn till resultatet från den konstruktivistiska fallbeskrivningen, eftersom det inte var statistiskt signifikant. När vi har tagit hänsyn till kriterierna för slutsatsdragning, finns det enbart en fallbeskrivning som har klarat den statistiska kontrollen.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de grupper som fick ta del av de fallbeskrivningar där de ideella förklaringsfaktorerna var inkluderade, båda visade på en större vilja att vidta åtgärder mot Agurien, än kontrollgruppen (men även jämfört med gruppen som tog del av den rationalistiska fallbeskrivningen). Däremot var det bara i en av fallbeskrivningarna som resultatet var statistiskt signifikant. Resultatet av experimentet är följaktligen att den fallbeskrivning där enbart de ideella faktorerna förekom klarade hypotesprövningen. De ideella förklaringsfaktorerna påverkade således experimentdeltagarnas beslutsfattande.

5. Slutdiskussion

Från resultatredovisningen tar vi med oss erfarenheten att uppsatsens hypotes, som var att de ideella förklaringsfaktorerna påverkar individers beslutsfattande, kunde verifieras. Därmed har ett av målen med undersökningen uppfyllts: jag kan nu uttala mig om huruvida de ideella faktorerna ska ha status som oberoende variabel. Resultatet från den här undersökningen tyder på att så är fallet, även om inte alltför djärva slutsatser ska dras. Den avslutande diskussionen måste läsas mot bakgrund av det begränsade förklaringsvärde som ett enstaka experiment har. Vanligtvis vill vi att ett experiment replikeras åtskilliga gånger innan vi med visshet kan uttala oss om orsak och verkan. Med respekt för ett sådant betraktelsesätt, vill jag åskådliggöra några tendenser från den enskilda undersökning som nu har genomförts.

Om vi försöker att utvärdera undersökningen, finns det ett par frågor som förtjänar att uppmärksammas. För det första går det att invända att undersökningens resultat är en spegelbild av hur bra fallbeskrivningarna var skrivna. Rationalisten skulle kunna hävda att om lite mer "X" hade förekommit i fallbeskrivningen, skulle resultatet bli ett helt annat.⁸¹ Invändningen är förvisso tänkbar, men den förtar å andra sidan inte resultatet av den ideella fallbeskrivningen. Uppsatsens övergripande slutsatser hade därmed blivit snarlika de som nu är för handen. Jag har försökt att vara så transparent som möjligt, genom att ägna betydande uppmärksamhet åt konstruktionen av fallbeskrivningarna. Här måste vi även ha i åtanke att min uppsats har viss pionjärskaraktär och fallbeskrivningarna bör ses i relation till att det saknas god vägledning från tidigare forskning om hur fallbeskrivningarna bör utformas.

För det andra går det att ifrågasätta om resultaten är möjliga att relatera till en verklighet utanför experimentet. I inledningen sade jag att undersökningen handlar om utrikespolitiskt beslutsfattande. Här finns ett glapp mellan mitt materialval och uppsatsens ämne. Visserligen fattar experimentdeltagarna ett

---

⁸¹ Å andra sidan tycks det inte finnas något samband mellan "längre text" och "mer stridsvilja". Den längsta fallbeskrivningen ledde inte till större vilja att vidta åtgärder mot Agurien, även om det resultatet inte var signifikant på 5 %-nivån.

utrikespolitiskt beslut och jag har markerat att den externa validiteten inte står i centrum; där står prövningen av argumentet för de ideella förklaringsfaktorerna. Möjligtvis kan glappet till viss del avhjälpas genom att de som har deltagit i undersökningen generellt sett är mycket intresserade av mellanstatliga relationer. Vidare kommer respondenterna i framtiden, oavsett vilken yrkesväg de tar, att hamna i situationer där de ska fatta svåra beslut. Därmed finns det argument för att glappet kanske är mindre än om jag hade genomfört undersökningen på ett slumpmässigt urval av det svenska folket. Framtida undersökningar på samma tema bör försöka få tillgång till ett mer adekvat material. På så vis kan den externa validiteten förbättras. Kanske kan en enkät liknande den som jag konstruerade skickas ut till riksdagsledamöter, eller till beslutsfattande personal på utrikes- och försvarsdepartementet.

Vilka teoretiska implikationer har uppsatsens resultat, om vi försöker att relatera resultaten till den kontrovers mellan rationalisterna och konstruktivisterna som illustrerades i uppsatsens inledande kapitel? Rationalisterna kan fortfarande vara rätt ute när de påstår att ideella förklaringsfaktorer endast i undantagsfall kan antas påverka politiskt beslutsfattande. Resultatet från den här undersökningen kan, åtminstone hypotetiskt sett, vara ett sådant undantagsfall. Som empirin ser ut i undersökningen, är det emellertid uppförbacke för rationalisterna. Det är det konstruktivistiska argumentet för de ideella faktorernas generella förklaringskraft som går stärkt ur prövningen. Det verkar, för att referera till uppsatsens titel, som att idéerna opererar hela vägen ned på individnivå.⁸² För att granska tesen om den generella förklaringskraften ytterligare måste vi replikera studien, men framför allt pröva om de ideella förklaringsfaktorerna påverkar beslutsfattande även inom andra politikområden än säkerhetspolitik. Det finns följaktligen ett behov av kumulativitet, både på djupet och på bredden.

Som jag poängterade i teorikapitlet lämnar undersökningen även ett teoretiskt bidrag till det konstruktivistiska argumentet. Uppsatsen är en av de första studierna som undersöker de ideella variabelernas omedelbara påverkan på ett

---

⁸² Uppsattiteln är för övrigt inspirerad av Alexander Wendt, se Wendt 1999:92.

politiskt beslut. Tack vare undersökningens experimentella design, där vi kunde fånga upp den omedelbara reaktionen av fallbeskrivningarna, nåddes slutsatsen att de ideella faktorerna har en direkt påverkan på beslutsfattande. Det teoretiska bidraget går på så vis hand i hand med den metodologiska utveckling som experimentet utgör. Genom att visa på möjligheten att studera ett fenomen som traditionellt sett undersökts genom kvalitativa metoder, har ett nytt fält för empirisk forskning skapats. Det är trots det ingen oväntad slutsats att en stor del av forskningen om det ideella även i fortsättningen kommer att begagna sig av kvalitativa metoder. Vad den här undersökningen har visat är dock att ett kvantitativt tillvägagångssätt i vart fall bör övervägas.

Referenslitteratur

Tryckta källor

Blyth, M. (1997). "Any More Bright Ideas? The Ideational Turn of Comparative Political Economy." *Comparative Politics* 29 (2).

Blyth, M. (2010) "On setting and upsetting agendas: Blyth on Gofas and Hay, Tønder, and Seabrooke" i Gofas, A och Hay, C. *The role of ideas in political analysis : a portrait of contemporary debates*. New York: Routledge.

Burchill, S. (2005). "Liberalism" i Burchill, S. (red.) *Theories of International Relations*. New York: Palgrave.

Campbell, D. T. Cook T. D. Och Shadish W. R. (2002). *Experimental and Quasi-Experimental Designs for Causal Inference*. New York: Houghton Mifflin Company.

Chwieroth, J. M. (2007). "Testing and Measuring the Role of Ideas: The Case of Neoliberalism in the International Monetary Fund" i *International Studies Quarterly* 51.

De Fine Licht, Jenny (2008). *Om detta må vi inte berätta? En experimentell undersökning om legitimiteten för prioriteringar inom hälso- och sjukvården*. Masteruppsats i statsvetenskap, Göteborgs Universitet.

Donnelly, J. (2005). "Realism" i Burchill, S. (red.) *Theories of International Relations*. New York: Palgrave.

Ekengren, A-M. och Hinnfors, J. (2006). *Uppsatshandbok: Hur du lyckas med din uppsats*. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson (2009) i "Konstruktivism" i Gustavsson, J. och Tallberg, J. *Internationella relationer*. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, P. Gilljam, M. Oscarsson, H. och Wägnerud, L. (2007). *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik.

- Fangyin, Z. (2007). "The Role of Ideational and Material Factors in the Qing Dynasty Diplomatic Transformation" i *The Chinese Journal of International Politics* 1 (3).
- Farrell, T. (2002). "Constructivist Security Studies: Portrait of a Research Program" i *International Studies Review* 4 (1).
- Goldstein, J. och Keohane, R. O. (1993). "Ideas and Foreign Policy: An Analytical Framework" i Goldstein, J. och Keohane, R. O. *Ideas and Foreign Policy*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Hall, M. (2009). "Realism" i Gustavsson, J. och Tallberg, J. *Internationella relationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Gofas, A. och Hay, C. (2008). *The Ideas Debate in International and European Studies: Towards a Cartography and Critical Assessment*. IBEL Working Papers.
- Gofas, A. och Hay, C. (2010). *The role of ideas in political analysis: a portrait of contemporary debates*. New York: Routledge.
- Hay, C. (2002). *Political Analysis*. New York: Palgrave.
- Jackson, R. H. (1993). "The Weight of Ideas in Decolonization: Normative Change in International Relations." i Goldstein, J. och Keohane, R. O. *Ideas and Foreign Policy*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Jacobsen, J. K. (1995). "Much Ado About Ideas: The Cognitive Factor in Economic Policy" i *World Politics* 47, January 1995.
- Onuf, N. (2002). "Worlds of Our Making: The Strange Career of Constructivism in International Relations." i D. Puchala (red.). *Visions of International Relations: Assessing an Academic Field*. Columbia: University of South Carolina Press.
- Padamsee, T. (2009). "Culture in Connection: Re-Contextualizing Ideational Processes in the Analysis of Policy Development." *Social Politics* 16 (4).
- Reus-Smit, S. (2005). "Constructivism" i Burchill, C. (red.) *Theories of International Relations*. New York: Palgrave.

Rousseau, D. L. (2006). *Identifying Threats and Threatening Identities: The Social Construction of Realism and Liberalism*. Stanford: Stanford University Press.

Schonberg, K. K. (2007). *Ideology and Identity in Constructivist Foreign Policy Analysis*. Paper Presented at the Standing Group on International Relations.

Sikkink, K. (1991). *Ideas and Institutions: Developmentalism in Argentina and Brazil*. Ithaca: Cornell University Press.

Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Williams, M. C. (2004). "Why Ideas Matter in International Relations: Hans Morgenthau, Classical Realism, and the Moral Construction of Power Politics" i *International Organization* 58 (4).

Yee, A. S. (1996). "The causal effects of ideas on policies" i *International Organization* 50 (1).

Intervjuer

Telefonintervju med Ylva Benson, studierektor för juristprogrammet på Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, 2010-05-17.

Bilaga: Enkät med fallbeskrivningar

Inledning

Den här enkätundersökningen handlar om individers attityder till internationell våldsanvändning. De frågor som du besvarar kommer att ligga till grund för min kandidatuppsats i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet. Läs igenom texten nedan. Läs noga och ta den tid du behöver på dig. Informationen i texten är grunden för de frågor du senare kommer att besvara.

Tänk dig in i situationen som beskrivs i texten nedan. Svara sedan på frågorna som följer.

Kontrollgrupp

Agurien är en stat som ligger strax utanför Europas östra gräns, i den geografiska närheten av din stat. Agurien har varit självständigt i drygt 10 år. Under de senaste åren har relationen mellan din stat och Agurien försämrats och i dagsläget är situationen anspänd. Flera företrädare inom den militära och politiska ledningen för Agurien har hotat med att starta ett anfallskrig mot din stat.

Inledning

Den här enkätundersökningen handlar om individers attityder till internationell våldsanvändning. De frågor som du besvarar kommer att ligga till grund för min kandidatuppsats i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet. Läs igenom texten nedan. Läs noga och ta den tid du behöver på dig. Informationen i texten är grunden för de frågor du senare kommer att besvara.

Tänk dig in i situationen som beskrivs i texten nedan. Svara sedan på frågorna som följer.

Rationalistisk

Agurien är en stat som ligger strax utanför Europas östra gräns, i den geografiska närheten av din stat. Agurien har varit självständigt i drygt 10 år. Under de två senaste åren har relationen mellan din stat och Agurien successivt försämrats och i dagsläget är situationen anspänd. Flera företrädare inom den militära och politiska ledningen för Agurien har hotat med att starta ett anfallskrig mot din stat. Ett av de främsta skälen bakom konflikten är att din stat på den internationella arenan har argumenterat för att begränsa tillförseln av stål, olja och andra råvaror som Agurien kan använda för tillverkning av krigsmateriel.

Sedan sex månader tillbaka har Agurien ökat sin militära mobilisering. Massmedia från din stat, som är på plats i Agurien, rapporterar om att Agurien har beordrat 20 000 av nationens värnpliktiga att inställa sig hos landets olika förband. Samtidigt pågår en kontinuerlig upprustning av Aguriens vapenbestånd. De har bland annat försett luftvapnet med nya stridsflygplan. Flygplanen har observerats cirkulera allt närmare din stats luftrum. Vidare har Aguriens flotta flyttat fram sina kryssare i Svarta havet. De militära resurserna i din stat betraktas i nuläget vara jämbördiga med Aguriens.

Inledning

Den här enkätundersökningen handlar om individers attityder till internationell våldsanvändning. De frågor som du besvarar kommer att ligga till grund för min kandidatuppsats i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet. Läs igenom texten nedan. Läs noga och ta den tid du behöver på dig. Informationen i texten är grunden för de frågor du senare kommer att besvara.

Tänk dig in i situationen som beskrivs i texten nedan. Svara sedan på frågorna som följer.

Ideell

Agurien är en stat som ligger alldeles utanför Europas östra gräns, i den geografiska närheten av din stat. Agurien har varit självständigt i drygt 10 år. Under de senaste åren har relationen mellan din stat och Agurien försämrats och i dagsläget är situationen anspänd. Flera företrädare inom den militära och politiska ledningen för Agurien har därför hotat med att starta ett anfallskrig mot din stat. Ett av de främsta skälen bakom konflikten är att din stat på det internationella planet har protesterat i skarpa ordalag mot att staten Agurien åsidosätter åtskilliga grundläggande normer.

Agurien har som en av få stater i världen vägrat att erkänna Förenta Nationernas stadga om de mänskliga rättigheterna, bland annat med hänvisning till att stadgan reproducerar en västerländsk utopi. Den tes som har vunnit mark i Agurien går ut på att nationens intresse av ett enhetligt aguriskt folk är av större vikt än att den aguriska staten ska beskydda turister och andra meningsmotståndare på grund av att de har problem att anpassa sig till nationens styre. Massmedia från din stat, som är på plats i Agurien, rapporterar om en allt kraftfullare retorik där avståndet mellan ord och handling verkar bli allt mindre.

Ytterligare ett tecken på Aguriens allt starkare strävan att framhäva det egna styrets förträfflighet, är att de politiska företrädarna utarbetat en egen stadga om grundläggande rättigheter. Stadgan är avsedd att vara ett slagkraftigt alternativ mot den västerländska hegemonin. Den grundläggande utgångspunkten i stadgan är att ingen individ står över kollektivet, vilket står i klar kontrast mot utformningen av sedvanliga rättighetsförklaringar. Det aguriska styret har vid flera tillfällen uttryckt att de har för avsikt uppluckra de fundament som vårt samhälle idag vilar på. Den aguriska tanken om att frånga det generella skyddet för individer har spridit sig till vissa närliggande stater, om än inte till din stat.

Inledning

Den här enkätundersökningen handlar om individers attityder till internationell våldsanvändning. De frågor som du besvarar kommer att ligga till grund för min kandidatuppsats i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet. Läs igenom texten nedan. Läs noga och ta den tid du behöver på dig. Informationen i texten är grunden för de frågor du senare kommer att besvara.

Tänk dig in i situationen som beskrivs i texten nedan. Svara sedan på frågorna som följer.

Konstruktivistisk

Agurien är en stat som ligger strax utanför Europas östra gräns, i den geografiska närheten av din stat. Agurien har varit självständigt i drygt 10 år. Under de senaste åren har relationen mellan din stat och Agurien försämrats och i dagsläget är situationen anspänd. Flera företrädare inom den militära och politiska ledningen för Agurien har hotat med att starta ett anfällskrig mot din stat. Ett skäl bakom konflikten är att din stat på den internationella arenan har argumenterat för att begränsa tillförseln av stål, olja och andra råvaror som Agurien kan använda för tillverkning av krigsmateriel. Ett annat skäl är att din stat på det internationella planet har protesterat i skarpa ordalag mot att staten Agurien åsidosätter åtskilliga grundläggande normer.

Sedan sex månader tillbaka har Agurien ökat sin militära mobilisering. Massmedia från din stat, som är på plats i Agurien, rapporterar om att Agurien har beordrat 20 000 av nationens värnpliktiga att inställa sig hos landets olika förband. Samtidigt pågår en kontinuerlig upprustning av Aguriens vapenbestånd. De har bland annat försett luftvapnet med nya stridsflygplan. Flygplanen har observerats cirkulera allt närmare din stats luftrum. Vidare har Aguriens flotta flyttat fram sina kryssare i Svarta havet. De militära resurserna i din stat betraktas i nuläget vara jämbördiga med Aguriens.

Agurien har som en av få stater i världen vägrat att erkänna Förenta Nationernas stadga om de mänskliga rättigheterna, bland annat med hänvisning till att stadgan reproducerar en västerländsk utopi. Den tes som har vunnit mark i Agurien går ut på att nationens intresse av ett enhetligt aguriskt folk är av större vikt än att den aguriska staten ska beskydda turister och andra meningsmotståndare på grund av att de har problem att anpassa sig till nationens styre. Massmedia från din stat, som är på plats i Agurien, rapporterar om en allt kraftfullare retorik där avståndet mellan ord och handling verkar bli allt mindre.

Ytterligare ett tecken på Aguriens allt starkare strävan att framhäva det egna styrets förträfflighet, är att de politiska företrädarna utarbetat en egen stadga om grundläggande rättigheter. Stadgan är avsedd att vara ett slagkraftigt alternativ mot den västerländska hegemonin. Den grundläggande utgångspunkten i stadgan är att ingen individ står över kollektivet, vilket står i klar kontrast mot utformningen av sedvanliga rättighetsförklaringar. Det aguriska styret har vid flera tillfällen uttryckt att de har för avsikt uppluckra de fundament som vårt samhälle idag vilar på. Den aguriska tanken om att frångå det generella skyddet för individer har spridit sig till vissa närliggande stater, om än inte till din stat.

8. Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster-högerskala?

Klart till vänster	Något till vänster	Varken till vänster eller höger	Något till höger	Klart till höger
☐	☐	☐	☐	☐

-
9. Var någonstans är du själv född och var är din mamma och pappa födda?

	Du själv	Din mamma	Din pappa
Sverige	☐	☐	☐
Annat land i Norden	☐	☐	☐
Annat land i Europa	☐	☐	☐
Annat land utanför Europa	☐	☐	☐

Har du några övriga kommentarer eller synpunkter så skriv dem här eller prata med mig efter att du har fyllt i enkäten.

Är du intresserad av att ta del av uppsatsen när den är klar? Fyll i så fall i din e-postadress på raden nedan, så skickar jag den till dig som en pdf-fil i början på juni månad.

Stort tack för din medverkan!